

BAB V

PANUTUP

5.1 Kacindekan

Jumlah puisi mantra anu diinvéntarisir di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang nya éta aya 70 mantra, ti lima narasumber nu ngawengku: 16 ajian, tujuh asihan, 23 jampé, 16 jangjawokan, lima rajah, jeung tilu singlar. Sakabéh puisi mantra nu aya di Désa Cipanas, Kacamatan Tanjungkerta, Kabupatén Sumedang téh dibéré kode mantra tuluy dijien klasifikasi jadi genep warna puisi mantra dumasar téori Rusyana.

Tina 70 puisi mantra anu geus dikumpulkeun, ditangtukeun 30 puisi mantra pikeun dianalisis dumasar kana klasifikasina. Puisi mantra anu dianalisis ngawengku: dalapan ajian, dua asihan, genep jampé, 12 Jangjawokan, hiji rajah, jeung hiji singlar. Satuluyna éta puisi mantra téh dianalisis struktura ngagunakeun konsép Waluyo jeung semiotikna ngagunakeun téori Riffaterre. Konsép Waluyo anu digunakeun dina ieu panalungtikan nya éta: 1) diksi, 2) pengimajian, 3) bahasa figuratif, jeung 4) verifikasi. Téori Riffaterre nu digunakeun nya éta: 1) heuristik, 2) hermeneutik, 3) matriks, model, jeung varian, sarta 4) hipogram

Tina struktur 30 puisi mantra kapanggih **diksi**, diksi anu digunakeun lolobana kecap-kecap tina basa Sunda, boh basa Sunda sapopoé boh basa Sunda arkais. Tapi aya ogé anu pacampur atawa diwuwuhan ku basa séjén saperti basa Jawa, basa Indonésia, basa wewengkon Désa Cipanas, basa Kawi, basa Cirebon, basa Arab jeung basa Sangsekerta. **Pengimajian/Imaji**, tina tilu imaji lolobana nu kapanggih nya éta imaji *visual* jeung imaji *taktile*. **Bahasa Figuratif**, tina puisi mantra nu dikumpulkeun, kapanggih genep gaya basa tina 14 gaya basa, nya éta gaya basa ngupamakeun (*simile*), gaya basa mijalma (*personifikasi*), gaya basa raguman (*sinekdok*), gaya basa rarahulan (*iperbola*), gaya basa kahanan, jeung gaya basa éponim. Lolobana gaya basa ngupamakeun (*simile*) jeung rarahulan (*iperbola*). **Perlambangan** anu kapanggih nya éta dua wanda perlambangan, lambang warna jeung lambang benda. **Verifikasi**, aya 10 purwakanti nu nyampak

tina 30 mantra, nya éta purwakanti pangluyu, maduswara, cakraswara, laraspurwa, larasmadya, laraswekas, mindoan kawit, mindoan wekas, mindoan kecap, jeung margaluyu. Tina 10 purwakanti lolobana nu kapanggih téh nya éta purwakanti maduswara, laraspurwa, jeung laraswekas. Tina 30 puisi mantra, jumlah engang anu pangréana nya éta dalapan engang sanajan aya ogé anu tujuh jeung salapan engang. Puisi mantra anu jumlah engangna dalapan lolobana ngabogaan pola engang 4-4, sanajan aya ogé anu ngabogaan pola 2-6 jeung 3-5. Puisi mantra anu jumlah engangna tujuh ngabogaan pola engang 2-5, sedengkeun puisi mantra anu jumlah engangna salapan lolobana ngabogaan pola engang 4-5.

Dina semiotik *tahap* mimiti (heuristik), kapanggih ayana runtulan kecap-kecap nu teu luyu jeung tata basa Sunda, hususna teu luyu sacara gramatikal. Kateuluyuan nu katitén tina 30 teks puisi mantra ieu nya éta kateuluyuan dina *tataran* kalimah jeung antara padalisan nu hiji jeung padalisan séjenna. Tapi, dina semiotik tahap kadua (hermeneutik), kakara kapanggih ma'na nu gembleng (utuh) ngeunaan eusi jeung udagan atawa tujuan masing-masing téks mantra. Tahap katilu (matriks, model, jeung varian) ngahasilkeun kacindekan yén jumlah modél nu kapanggih dina puisi mantra aya nu hiji aya ogé nu dua. Puisi mantra nu ngabogaan hiji modél nya éta 25 puisi mantra, sedengkeun anu ngabogaan dua modél aya lima puisi mantra. Kitu ogé jeung jumlah varian nu kapanggih, aya nu hiji, dua, tilu, opat, jeung lima. Puisi mantra nu ngabogaan hiji varian aya 13 puisi mantra, anu ngabogaan dua varian aya tujuh puisi mantra, anu ngabogaan tilu varian aya tujuh puisi mantra, anu ngabogaan opat varian aya hiji puisi mantra, sarta anu ngabogaan lima varian aya dua puisi mantra. Sacara umum, hipogram nu kapanggih tina 30 teks puisi mantra nu dianalisis nya éta hipogram poténsial nu aya dina salapan puisi mantra, hipogram aktual kapanggih dina 14 puisi mantra, jeung aya tujuh puisi mantra nu kawangun ku hipogram poténsial jeung aktual. Hipogram aktual nu kapanggih lolobana patali jeng teks Al-Qur'an, nu katémbong tina ungkara-ungkara Al-Qur'an nu digunakeunna saperti ungkara *bismilahirohmanirohim* jeung *lailahaillaoh*. Ieu hal nuduhkeun ayana hiji kapercayaan jeung kayakinan nu kuat dina diri masarakat pamakéna kana kakuatan Pangéran (Alloh Swt), para malaikat, jeung para nabi.

5.2 Implikasi jeung Rékoméndasi

Hiji panalungtikan tangtuna teu leupas ti nu ngarana kaonjoyan jeung kahengkéngkéran. Sacara umum, ieu panalungtikan miboga kahéngkéran dina sababaraha aspék, tapi tetep miharep yén kaonjoyan dina ieu panalungtikan bisa mawa kahadéan, utamana dina nambahán pangaweruh jeung kamekaran ranah analisis kasusatraan. Dumasar kana hasil panalungtikan, ieu panalungtikan dipiharep bisa ngeuyeuban paélmuan ngeunaan struktur jeung semiotik dina karya sastra hususna puisi mantra. Ku kituna, aya sababaraha rékoméndasi pikeun sababaraha pihak anu aya patalina jeung ieu panalungtikan, nya éta: 1) lembaga kabudayaan, 2) panalungtik satuluyna, 3) mahasiswa, jeung 4) masarakat.

- 1) Lembaga kabudayaan dipiharep bisa ngainvénarisasi atawa ngumpulkeun seni jeung kabudayaan Sunda nu aya di wilayah pamaréntahanana.
- 2) Panalungtikan satuluyna, bisa ngayakeun deui panalungtikan ngeunaan puisi mantra jeung bisa ngaguar deui hal-hal séjénna salian ti analisis struktur jeung semiotik, sangkan pangaweruh dina hal puisi mantra bisa leuwih ngajembaran jeung loba mangpaatna.
- 3) Mahasiswa, ieu panalungtikan dipiharep bisa jadi référénsi di perkuliahan.
- 4) Masarakat umum, ieu panalungtikan dipiharep bisa leuwih ngahudangkeun karep pikeun mikawanoh kana karya sastra Sunda, utamana karya sastra ngeunann puisi mantra. Anu pamungkas, dipiharep masarakat bisa ngamumulé sangkan puisi mantra henteu tumpur ku cara méré nyaho ka anak incuna.